

УДК 005.56:338.48

Лісіцина І.І.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В ТУРИЗМІ»

У статті розглядаються наукові теорії, що зумовили появу та пояснюють сутність державно-приватного партнерства, узагальнюються підходи до визначення термінів «державно-приватне партнерство» та «державно-приватне партнерство в

туризмі», а також подається власне трактування поняття «державно-приватне партнерство в туристичній галузі».

Ключові слова: державно-приватне партнерство, туризм, теорії, підходи, технологія.

В статье рассматриваются научные теории, которые обусловили появление и объясняют сущность государственно-частного партнерства, обобщаются подходы к определению терминов «государственно-частное партнерство» и «государственно-частное партнерство в туризме», а также дается собственная трактовка понятия «государственно-частное партнерство в туристической отрасли».

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, туризм, теории, подходы, технология.

This article studies the scientific theories, which caused the origin and explain the essence of public-private partnership. Also the article summarizes the approaches to definition of such terms as «public-private partnership» and «public-private partnership in tourism» as well as provides the authors interpretation of the concept «public-private partnership in tourism sphere».

Key words: public-private partnership, tourism, theories, approaches, technology.

Всесвітня туристична організація з недавніх часів дуже активно заохочує країни впроваджувати механізми державно-приватного партнерства (ДПП) в туристичну галузь для стимулювання її відновлення після глобальної економічної кризи 2008-2009 рр. Глобальний економічний спад, що спричинив різку зупинку росту показників індустрії туризму у 4 кварталі 2008 р., призвів до значних втрат глобальної туристичної економіки, зокрема у сфері зайнятості та доходів. Державно-приватне партнерство дозволяє уряду сформувати важливий важіль для відновлення діяльності туристичної галузі та забезпечення її підтримкою з боку приватного сектору [37]. Процес співробітництва та партнерства державного та приватного секторів є основним елементом стійкого розвитку туризму. Ефективне партнерство – таке, що залучає до співпраці міжнародні організації, уряди, державні органи, що регулюють туристичну діяльність, міжнародні та національні асоціації, туристичні компанії, неурядові організації та волонтерів. Важливість партнерства держави та приватного сектору полягає у тому, що воно дозволяє розпочати процес діалогу щодо стійкого розвитку туризму між усіма зацікавленими сторонами та визначити механізми та план дій для досягнення цілей стійкого розвитку туристичної галузі [39]. Таким чином, розгляд сутності державно-приватного партнерства в туристичній галузі (ДППТ) є дуже актуальною темою досліджень, зокрема для країн, що розвиваються.

Мета статті – розглянути теорії, що пояснюють основи державно-приватного партнерства, узагальнити підходи до визначення терміну «державно-приватне партнерство в туризмі» та надати власне його бачення. Варто відзначити, що досвід підготовки та реалізації проектів ДПП у різних країнах вивчають такі іноземні вчені, як: W.D Eggers, T. Startup, M.Abrantes de Sousa, M. Dutz, C. Harris, I. Dhingra, C. Shugart, C. Farrugia, T. Reynolds, R.J. Orr, E. Farquharson, C. Torres de Mästle, E.R. Yescombe, J. Encinas, L. O`Toole, T. Bovaird, G. Hamilton та ін.

Досвід впровадження ДПП у різних сферах досліджується наступними вченими: Р. Marin (вивчає ДПП у секторі водопостачання країн, що розвиваються); Р. Farlam (досліджує досвід країн Африки у впровадженні ДПП у сфері телекомунікацій, водопостачання, транспортної інфраструктури, енергетики); Y. Mumssen, L. Johannes, G. Kumar (концентрують увагу на досвіді ДПП у сферах комунікацій, шляхобудування, енергетики, водопостачання, охорони здоров'я, освіти); I. Menzies, С. Mandri-Perrott (розглядають досвід впровадження ДПП у сфері легко рельсового транспорту); N. LaRocque (вивчає шляхи реалізації ДПП у сфері освіти), W. Knüpfеr (досліджує ДПП у контексті використання сучасних форм управління нерухомістю).

Типи контрактів ДПП, ризики під час впровадження проектів ДПП досліджують J. Delmon, D. Ehrhardt, T. Irwin, G. Schwartz, A. Corbacho, K. Funke, E. Iossa, G. Spagnolo, and M. Vellez, L. Bing, A. Akintoye, P.J. Edwards, С. Hardcastle, Y. Ke, S.Wang, A. P.C. Chan та ін.

Питання, пов'язані із фінансуванням ДПП у своїх працях розглядають J. Buchanan, D. Daube, S. Vollrath, H.W. Alfen, С. Harris, K.S. Tadimalla, B. Weiss. та багато інших. Порівняння ДПП із державними закупівлями здійснюється у роботах E. Engel, R. Fischer, A. Galetovic та ін.

Наслідки ДПП та уроки, засвоєні у процесі реалізації проектів ДПП досліджуються B. Akitoby, R. Hemming, G.Schwartz, J. C. Zevallos Ugarte та ін. Причини провалів ДПП та повторних переговорів аналізуються у працях J.L. Guasch. K. Gassner, A. Popov, N. Pushak змістовно досліджують яким чином приватний сектор покращує рівень послуг. Р. Burger, J. Tyson, I. Karpowicz, M.D. Coelho зосереджують увагу на впливі глобальної кризи на ДПП. D. Grimsey, M. Lewis розробляють підходи до оцінки співвідношення ціни і якості проектів ДПП, взаємозв'язок між розподіленням ризиків та обліковими ставками.

Російські вчені досліджували наступні аспекти ДПП. В.Г. Варнавський аналізує світовий досвід та досвід Росії у реалізації ДПП, його форми, види ризиків, приклади проектів ДПП у різних сферах. В.І. Якунін розглядає питання, пов'язані із ціннісними та правовими основами політики державно-приватного партнерства. М. Дерябіна досліджує теоретичні та практичні проблеми розвитку ДПП. А.Є. Динін розглядає питання, пов'язані із ризиками ДПП. В.О. Михеєв вивчає політику та механізм реалізації ДПП. С.Д. Данасарова аналізує процес становлення інституту державно-приватного партнерства в Росії.

Серед українських дослідників державно-приватного партнерства варто виділити наступних: Б.М. Данилишин (аналізує законодавчі аспекти впровадження ДПП), Т.І. Єфименко (досліджує податкові умови впровадження ДПП), Ю.С. Вдовенко (розглядає засади впровадження ДПП в автодорожній сфері, аналізує світовий та вітчизняний досвід концесійної діяльності), М. Лендєл (вивчає досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном), І.В. Запатріна (аналізує потенціал державно-приватного партнерства у економіках, що

розвиваються, а також використання ДПП у інфраструктурних проектах України та наданні публічних послуг), І.М. Сараєва (розглядає основні моделі і механізми взаємодії держави та бізнесу в Україні, пропонує напрями вирішення проблем, що виникають під час такої взаємодії).

Проблематика ДПП в туристичній галузі розкривається у дослідженнях J.C. Cambrils (вивчає досвід впровадження ДПП в Іспанії), С.О. Баранова, В.С. Латипова, О.М. Воротнікова (розглядають перспективні напрями ДПП у сфері культури та розвитку культурно-пізнавального туризму), В.О. Тутинас та Є.В. Тутинас (аналізують міжнародні правові основи ДПП в туризмі).

Досвід вітчизняного вивчення механізмів ДПП в туризмі відображають праці С.Г. Захарової (вивчає зарубіжний досвід розвитку ДПП в туристичній галузі, механізми залучення населення до реалізації проектів ДПП, питання, пов'язані із регулюванням ДПП), А.М. Гаврилюка (досліджує маркетингові засади ДПП в туризмі). Термін «державно-приватне партнерство» з'явився порівняно недавно, на початку 90-х рр. ХХ ст. Поява його пов'язана з історією розвитку британської моделі приватної фінансової ініціативи (PFI – Private Financial Initiative), яка є модернізованою концепцією управління державною власністю. Згідно з цією концепцією, в рамках договорів і угод про державно-приватне партнерство держава передає приватному сектору функції фінансування (будівництва, реконструкції, експлуатації, управління) об'єктів соціально-культурної і виробничої інфраструктури, що знаходяться в державній власності [14]. Існує декілька наукових теорій, що зумовили появу та пояснюють сутність державно-приватного партнерства (табл.1).

Таким чином, теорії та концепції, що наведені у табл. 1, дозволяють визначити наступні характерні ознаки державно-приватного партнерства: інститут ДПП є економічним і політичним водночас; ДПП забезпечує ефективне використання державної та приватної власності; інструменти ДПП постійно модифікуються; ДПП покликане вирішувати завдання економічного розвитку; ДПП є результатом самоорганізації суспільства і наслідком становлення трьохсекторної моделі суспільства; ДПП повинне враховувати відносини в усіх видах політичних (соціальних) мереж; ДПП є складовою міжсекторного співробітництва; основою ДПП є налагодження взаємодії між державою і бізнесом по задоволенню суспільних інтересів.

Таблиця 1

Огляд внеску економічних теорій у дослідження сутності державно-приватного партнерства

Теорія, концепція	Внесок у дослідження сутності ДПП	Ключові слова
Теорії		
Інституціональна економіка (Д. Норт,	Інститут ДПП можна розглядати як частину єдиної структури, у рамках і за посередництвом	Інститут, частина

Дж. Ходжсон	якої вибудовуються відносини в інноваційній економіці між суб'єктами бізнесу [35,25]	структури
Теорія суспільного вибору (Дж. Бьюкенен, Дж. Бреннан, Д. Мюллер, У. Нисканен, М. Олсон, Г. Таллок, Р. Толлісон)	Політичний ринок розглядається за аналогією із товарним, «раціональні політики» підтримують ті програми, що підвищують шанси отримати перемогу на виборах. Умова ефективної боротьби із бюрократією – приватизація [2]. Таким чином, інститут ДПП є одночасно і економічним, і політичним за сутнісними і функціональними ознаками. Економічна і політична складова в інституті ДПП виступають як взаємні передумови, взаємодіють одна з одною і постійно переходять одна в одну[5]	Раціональні політики, приватизація, економічний інститут ДПП, політичний інститут ДПП
Теорія змішаної економіки (П. Самуельсон)	Соціально-економічну основу змішаного суспільства створюють розмаїття та взаємодія різних форм власності та господарювання. Найважливішим засобом подібної взаємодії є державно-приватне партнерство із його різноманітними формами та суттєвими потенційними можливостями. За рахунок використання різноманітних форм, що враховують конкретну специфіку, ДПП забезпечує вибір найбільш ефективних шляхів використання як державної, так і приватної власності [15]	Різноманітні форми ДПП, ефективні шляхи, власність
Теорія державного регулювання економіки (Дж.М. Кейнс)	Складні форми організації та ведення сучасного господарства неможливі без регулювання державою діяльності компаній, галузей та сфер економіки. На підтримку системи економічного регулювання у кожній країні працює значна частина державної машини, видається велика кількість нормативних документів, модифікуються наявні та з'являються нові інструменти ДПП, що регламентують дії бізнесу при здійсненні державно-приватних проектів [7]	Регулювання, нормативні документи, інструменти ДПП
Теорія суспільного сектору економіки (Е. Аткинсон та Дж. Е. Стігліц, Дж. Гелбрейт, Дж. Б'юкенен, В. Танці)	В кожній країні існує потужна система суспільного сектору, її масштаби у тій чи іншій країні періодично змінюються. ДПП покликане вирішувати завдання економічного розвитку, вдосконалення виробничої інфраструктури, ліквідації та пом'якшення провалів ринку [7]	Суспільний сектор, завдання ДПП
Теорія самоорганізації сучасних суспільств (Г. Хакен)	Самоорганізація – це самостійна зміна організації системи, процес спонтанного упорядкування (переходу від хаосу до порядку), утворення і розвитку структур без цілеспрямованого управлінського впливу, одним із результатів якого і є становлення трьохсекторної моделі суспільства, базові елементи якої (державна, бізнес-структури, суспільство) і є учасниками ДПП [20]	Самоорганізація, трьохсекторна модель суспільства, учасники ДПП
Концепції		
	Ключовим пунктом розгляду є зв'язки і	

<p>Концепція політичних мереж (Р. Родес)</p>	<p>відносини між суспільними інститутами, а не між персоналіями в межах інститутів. Політичні (соціальні) мережі – набір відносно стабільних взаємовідносин взаємозалежних акторів, яких об'єднують спільні інтереси та які обмінюються ресурсами для того, щоб ці інтереси реалізувати. Для успішного становлення інституту публічно-приватного партнерства важливе значення має врахування практично усіх видів мереж: політичні мережі, професійні мережі, міжуправлінські мережі, мережі виробників, проблемні мережі [20]</p>	<p>Набір відносин, спільні інтереси, ресурси, види мереж</p>
<p>Концепція міжсекторного соціального партнерства (В.М. Якімець)</p>	<p>Міжсекторне соціальне партнерство (МСП) – конструктивна взаємодія організацій із двох або трьох секторів при вирішенні соціальних проблем, що є вигідним для населення території та кожній зі сторін та забезпечує синергетичний ефект від «додавання» різноманітних ресурсів. У даному випадку, ДПП можна розуміти як одну із складових МСП [26]</p>	<p>Взаємодія, сектори, синергетичний ефект, різноманітні ресурси</p>
<p>Концепція нового державного менеджменту (Д. Осборн, Т. Геблер)</p>	<p>Новий характер публічного управління полягає не у наданні громадських послуг, а у вмілому спрямуванні цього процесу, залученні сил та ресурсів співтовариства; не в адмініструванні, а в налагодженні взаємодії між державою і суспільством по задоволенню суспільних інтересів [11]. Цей підхід покладений в основу ДПП</p>	<p>Громадські послуги, ресурси співтовариства, налагодження взаємодії</p>

Аналіз внеску різноманітних теорій та концепцій у розуміння державно-приватного партнерства, а також дослідження інших вчених дозволяють визначити основні підходи до розуміння його сутності (табл. 2). З огляду на недостатній ступінь дослідження механізмів державно-приватного партнерства в туристичній галузі, а також на схожість підходів до визначень, морфологічний аналіз терміну «державно-приватне партнерство в туризмі» базується на підходах до визначення терміну «державно-приватне партнерство» та інформації, поданої у табл. 3.

Таблиця 2

Узагальнення підходів до визначення поняття «державно-приватне партнерство»

Категорія	Характеристика	Джерело
Сукупність (розмаїття)	1. розмаїття механізмів: від неформальних, стратегічних партнерств, до офіційних спільних підприємств;	ЕІВ ¹ [32]
	2. сукупність організаційно-правових і фінансово-економічних відносин і дій держави і приватного бізнесу;	Якунін В.І.[27]
	3. сукупність формальних та неформальних принципів, інструментів та інститутів	Белокрилова О.С. [3]

Елемент	1. ключовий елемент у стратегії уряду з забезпечення сучасних, високоякісних послуг для громадськості;	British Government's Approach [38]
	2. елемент і різновид політичних мереж – мереж виробників	O'Toole L. [36]
Інструмент	інструмент підвищення конкурентоспроможності країни	British Government's Approach [38]
Метод	1. метод введення приватного управління суспільними послугами;	Grigorescu A. [33]
	2. метод вирішення публічних завдань, що потребують довготривалих інвестицій	ДІПБ ² [22]
Співробітництво ⁴	Між: державними підприємствами, установами, органами місцевого самоврядування та приватними фірмами, регіональними корпораціями, внутрішніми та зовнішніми інвесторами, позичальниками, постачальниками	ЗУ ³ [1], Михеев В.О. [19], Бобко У.П. [4], Knüpfer W. [16]
	При якому: 1. відносини складаються з приводу розвитку інноваційного потенціалу регіону;	Knüpfer W. [16]
	2. отримується взаємна вигода;	
	3. учасники розподіляють між собою ризики, витрати, переваги, ресурси, обов'язки та винагорода відповідно до компетенцій кожного з партнерів;	Коровін Є. [17], ADB ⁵ [40]
	4. приватні фірми виконують інституційні функції та (або) використовують державну власність у своїх комерційних цілях;	Михеев В.О. [19]
	5. приватна сторона отримує пільги;	NT RSA ⁶ [42]
	6. створюється спільне підприємство, капіталом якого є певні ресурси;	Knüpfer W. [16], Bovaird T.[29]
	7. майно спільних проєктів використовується згідно інтересів громади;	Hamilton G. [34]
	8. відповідальність за якість наданих послуг залишається за владою;	
9. діяльність здійснюється на основі договору;	ЗУ[1]	
Співробітництво ⁴	10. мають місце довгострокові контракти фінансового характеру;	Blondal J.R. [28]
	11. вирішуються політичні завдання;	Коровін Є. [17]
	12. мають місце різноманітні форми співпраці;	
	13. досягаються загальні економічні цілі;	Михеев В.О. [19]
	14. співпраця ведеться відносно об'єктів та послуг, що знаходяться у сфері безпосереднього державного (суспільного) інтересу і контролю;	
15. відбувається залучення додаткових інвестицій	Delmon J. [31]	
Система	1. система співпраці між публічною владою і приватним сектором; 2. система співпраці з формами і механізмами конкретних організаційно-економічних та майново-господарських відносин; 3. система співпраці, в якій відносини здійснюються в суспільних інтересах на умовах, економічно і соціально вигідних для всіх учасників таких відносин	Фільченков В.О., Погребова О.С. [24]

	4. система співробітництва, в якій розподіляються ризики між партнерами принципом кращої спроможності їх нейтралізації;	
	5. система співробітництва, в якій існує узгоджений підхід до поділу винагород	Данилишин Б.М. [12]
Процес	процес закупівель для надання послуг або передачі майна шляхом співробітництва між державним та приватним сектором	ADB [40]
Об'єднання ⁷	1. об'єднання матеріальних та нематеріальних ресурсів суспільства (держави та місцевого самоврядування) та приватного сектора (місцевих компаній, корпорацій, спільних підприємств);	Динін А.Є., Нефедьев О.Д., Семенов Я.В. [13]
	2. поєднання базових інтересів приватного і державного секторів; 3. поєднання інтересів сторін, під час якого на кожному із них покладається виконання інституційно властивих функцій;	Вдовенко Ю.С. [9]
	4. поєднання інтересів, метою якого оптимального вирішення соціально значущих задач;	
	5. альянс, при якому реалізуються суспільно значущі проекти у широкому спектрі сфер діяльності;	Варнавский В.Г. [8]
	6. альянс, при якому засновується спільна організація	Bovaird T. [29]
Механізм	1. правовий механізм узгодження інтересів та забезпечення рівноправності держави та бізнесу; 2. правовий механізм, що діє в межах реалізації економічних проектів, які спрямовані на досягнення цілей державного управління	Вилисов М.В. [10]
Інститут	1. інститут, що координує діяльність держави, органів місцевого самоврядування й підприємницьких структур;	Полуянов В.П., Кравченко Р.С. [21]
	2. інститут, у межах якого на рівних реалізуються економічні інтереси державних органів влади та приватного сектора;	Сараева И.Н. [23]
	3. інститут, що включає в себе сукупність формальних і неформальних правил	

Примітка: 1. EIB – European Investment Bank. 2. ДППБ – Датський інститут підприємництва та будівництва. 3. ЗУ – Закон України «Про державно-приватне партнерство». 4. На основі аналізу визначень ДПП, автор пропонує використовувати категорії «кооперація», «діяльність», «відносини», «угода» «контракт», «домовленість» як синоніми категорії «співробітництво» з огляду на схожість їхніх характеристик. 5. ADB – Asian Development Bank. 6. NT RSA – National Treasury, Republic of South Africa. 7. На основі аналізу визначень ДПП, автор пропонує використовувати категорії «поєднання», «альянс», «асоціація» як синоніми з огляду на схожість їхніх характеристик.

Таблиця 3
Узагальнення підходів до визначення поняття «державно-приватне партнерство в туризмі»

Категорія	Характеристика	Джерело
	Залучення приватного сектору органами державної влади на контрактній основі і на умовах компенсації витрат,	Латипов В.С.,

Процес залучення	поділу ризиків, зобов'язань і компетенції для: 1. більш ефективного та якісного виконання завдань органів державної влади в сфері розвитку, збереження, реставрації та популяризації пам'яток історії та культури, збереження та розвитку культурно-національної самобутності народу; 2. створення сприятливих умов для розвитку туризму; 3. сприяння підвищенню привабливості відвідуваності країни в туристичних цілях у світовому співтоваристві	Воротніков О.М. [18]
Альянс	Інституціональний та організаційний альянс між владою та бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів та програм в туриндустрії	Варнавський В.Г. [6]
Форми співробітництва	Форми співробітництва між державними і приватними суб'єктами туризму на різних рівнях зобов'язань: низький рівень участі, проекти співробітництва, стабільного партнерства	Cambrils J-C. [30]

Аналіз існуючих підходів до формулювання терміна «державно-приватне партнерство» дозволяє виділити декілька вимірів його визначень. У першому вимірі ДПП асоціюється з контрактом. Однак, такий підхід значно обмежує сферу прояву державно-приватного партнерства.

Другим є громадянський вимір ДПП, що акцентує увагу на задоволенні потреб громад, зокрема, місцевих, проте не охоплює потреб усіх суб'єктів, чиї інтереси реалізуються під час означеного партнерства.

Ще одним виміром ДПП є управлінський, однак він не враховує можливості впливу громадськості (громадських та наукових установ, вищих навчальних закладів) на процес реалізації та результат означеного типу відносин.

Четвертим є стратегічний вимір, що розглядає ДПП як бачення щодо цілей та завдань розвитку економіки, галузі, однак він не орієнтований на оперативне реагування на зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовища економіки (галузі).

П'ятим є політичний вимір, що базується на розгляді ДПП, як засобу впливу на населення та підприємницькі структури з боку держави. Однак, будувати на цьому поняття державно-приватного партнерства неможливо, оскільки при цьому нівелюється сама сутність партнерства, як рівноправної взаємодії із метою рівноправного задоволення потреб кожного із учасників.

На основі систематизації підходів до визначення поняття «державно-приватне партнерство» запропоновано визначити термін «державно-приватне партнерство в туризмі» виходячи зі змістовної характеристики терміна «партнерство» із урахуванням специфіки правовідносин у галузі туризму і розуміти під ним особливу технологію виробництва туристичного продукту, що базується на системі відносин, складові елементи якої у своїй сукупній дії призводять до очікуваного результату протягом визначеного періоду. Таким чином, державно-приватне

партнерство в туристичній галузі – це технологія виробництва туристичного продукту, що базується:

1) на особливостях технології діяльності виробників головних складових туристичного продукту (туристичні оператори та агенти, підприємства готельного та ресторанного господарства, підприємства транспортних перевезень, підприємства, що надають анімаційні та екскурсійні послуги);

2) на системі відносин між органами державної влади, що регулюють функціонування туристичної галузі на макро-, мезо- та мікрорівнях, а також державними туристичними установами, та приватними установами.

В результаті застосування подібної технології реалізується суспільно значущий проект та досягається синергетичний ефект за умов поєднання ресурсів (туристичних, матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних ресурсів, а також унікальних ресурсів кожного партнера) та компетентного розподілу ризиків, витрат, обов'язків та винагород. При цьому, секторами співробітництва держави та приватних інституцій в туристичній галузі можуть бути [41]:

- 1) дослідження та планування розвитку територій;
- 2) фінансування та інвестиції;
- 3) впровадження інноваційного туристичного продукту;
- 4) розвиток інфраструктури;
- 5) розвиток місцевих громад;
- 6) захист навколишнього середовища;
- 7) захист історико-культурної спадщини;
- 8) забезпечення безпеки туристів;
- 9) освіта, підвищення кваліфікації;
- 10) маркетинг території, об'єкту, туристичного продукту;
- 11) технологічні інновації.

Таким чином, нині існує значна кількість підходів до розгляду термінів «державно-приватне партнерство» та «державно-приватне партнерство в туризмі». У даній статті запропоновано розглядати державно-приватне партнерство в туристичній галузі як особливу технологію виробництва туристичного продукту, що має за мету формування та реалізацію проектів та науково-дослідних робіт зі створення (покращення) інфраструктури, товарів, послуг або ресурсів, що мають пряме або опосередковане відношення до розвитку туристичної галузі. Варіантом подальших досліджень у даному науковому напрямку може бути розгляд ролей та економічних інтересів кожного із суб'єктів відносин державно-приватного партнерства в туризмі.

Використані джерела:

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 22.

2. Базилевич В. Д. *Історія економічних учень: навчальний посібник* / В. Д. Базилевич, Н. І. Гражеська, Т. В. Гайдай, П. М. Леоненко, А. П. Нестеренко. – К.: Знання, 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.infolibrary.com.ua/books-text-1957.html>.

3. Белокрылова О. С. Взаимодействие бизнеса и власти в процессе формирования стратегии экономического развития регионов / О. С. Белокрылова // Проблемы формирования государственных политик в России. М.: Научный эксперт, 2006.—570 с.
4. Бобко У. П. Державно-приватні партнерства в Україні та перспективи їх впровадження на прикладі підготовки до Євро-2012/ У. П. Бобко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 274-282.
5. Бьюкенен Дж. Нобелевские лауреаты по экономике / Дж. Бьюкенен. — Т. 1. — М., 1997.
6. Варнавский В. Г. Альянс на неопределенный срок / В. Г. Варнавский //ФельдПочта. — 2004. — N 29. — С. 5.
7. Варнавский В. Г. Место и роль государственно-частного партнерства в системе экономических категорий: попытка системного анализа [Электронный ресурс] – Режим доступа : www.econopus.org/consp/files/x3yb.doc.
8. Варнавский В. Г. Частно-государственное партнерство [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.opes.ru/article_doc.asp?d_no=50578.
9. Вдовенко Ю. С. Приватно-державне партнерство в автотранспортній сфері: Монографія. – Чернігів, ЧДТУ, 2009. – 198 с.
10. Вилисов М. В. Государственно-частное партнерство: политико-правовой аспект /М. В. Вилисов // Власть. – 2006. – № 7. – С. 14-19.
11. Государственная политика и управление. Учебник. В 2 ч. Часть I. Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред. Л.В. Сморгунова. – М: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. – 384 с.
12. Данилишин Б. М. Аналіз регуляторного впливу при впровадженні Закону України «Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article/system?>
13. Дынин Е. А. Риски бизнеса в частно-государственном партнерстве / Е. А. Дынин, А. Д. Нефедьев, Я. В. Семенов – М.: Ассоциация Менеджеров, 2007. – 116 с.
14. Захарова С. Г. Державно-приватне партнерство в системі регулювання туристичної галузі України: Дис... канд. екон. наук: 25.00.02 / С. Г. Захарова ; Класичн. приватн. університет. – 3., 2009. – 218 с.
15. Зельднер А. Г. Концептуальные основы становления и функционирования государственно-частного партнерства (научный доклад) / А. Г. Зельднер – М. : Институт экономики РАН, 2010. – 38 с.
16. Кнюпфер В. Государственно-частные партнерства (ГЧП) в контексте использования современных форм управления комплексами недвижимости [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.duma.gov.ru/sobstven/analysis/corporation/161007/5knyupfer.htm>.
17. Коровин Е. Кредитный риск проектов частно-государственного партнерства и механизмы поддержки. Выступление на круглом столе «Федеральные инструменты поддержки инвесторов», 10 октября 2006 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:http://regionalistica.ru/project/investproject/fed_instr.
18. Латыпов В. С. Перспективы использования государственно-частного партнерства в сфере культуры и развития культурно-познавательного туризма / В. С. Латыпов, А. М. Воротников // Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. – 2010. – № 4 (45). – 31-34 с.
19. Михеев В. А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проектов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.c-society.ru/wind.php?>
20. Надолішній П. І. Публічно-приватне партнерство в Україні: теоретико-методологічні засади і умови інституціоналізації / П.І. Надолішній, Н.В. Піроженко [Електронний ресурс]– Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/tppd/2012_10/zmist/R_1/02%20Nadolishni.pdf.
21. Полуянов В. П. Реформа ЖКХ и институт государственно-частного партнерства /В. П. Полуянов, Р. С. Кравченко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.confcontact.com/20101224/4_poliuyanov.php.
22. Сайт Датського інституту підприємництва та будівництва – Access mode: <http://www.deaca.dk/publicprivatepartnership>.
23. Сараева И. Н. Государство и предпринимательство: проблемы взаимодействия (системно-институциональные аспекты) / И. Н. Сараева. – Одесса: «Фенікс», 2011. – 98 с.

24. Фильченков В. А. Понятие «государственно-частное партнерство» и подходы к его определению / В. А. Фильченков, Е. С. Погребова // *Сервис plus*. – 2007. – № 1. – с. 47-50.
25. Ходжсон Д. Экономическая теория и институты : Манифест современной институциональной экономической теории : пер. с англ./ Д. Ходжсон – М., 2003. – 464 с.
26. Якимец В.Н. Межсекторное социальное партнерство в России: механизмы и лучшие практики [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://rpp.nashaucheba.ru/download/docs-11963/11963.doc>
27. Якунин В.И. Партнерство в механизме государственного управления [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://safbd.ru/sites/default/files/gchp_2007_partnerstvo_v_sisteme_gosupravleniya.pdf.
28. Blondal J. R. *International Experience Using Outsourcing, Public Private Partnerships and Vouchers* / J. R. Blondal - Arlington VA: IMB Centre for the Business of Government, 2005. – 48 p.
29. Bovaird T. *Public - Private Partnerships: From Contested Concepts to Prevalent Practice* / T. Bovaird // *International Review of Administrative Sciences*. – 2004. – № 70(2). – pp. 199 – 215.
30. Cambrils J.-C. *An introduction to the Tourism PPP. The Turespaña experience* [Electronic resource]. – Access mode: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/551pptmoscow.joan_.carles.cambrils.pdf.
31. Delmon J. *Private Sector Investment in Infrastructure: Project Finance, PPP Projects and Risk* / J. Delmon. – The World Bank and Kluwer Law International. 2009. – 640 p.
32. *European Investment Bank: The EIB's Role in Public-Private Partnerships (PPPs)* [Electronic resource]. – Access mode: www.eib.org/Attachments/thematic/eib_ppp_en.pdf.
33. Grigorescu A. *Models of public - private partnership projects in tourism industry* [Electronic resource]. – Access mode: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/25094/>.
34. Hamilton G. *The challenges of capacity building in PPP in Central Asia* [Electronic resource]. – Access mode: <http://aef.kz/ru/history/aef2010/presentation/ppp/Hamilton.pdf>.
35. North D. *Institutions, institutional change and economic performance*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990.
36. O'Toole L. *The Implications for Democracy in a Networked Bureaucratic World* [Electronic resource]. – Access mode: <http://doc.utwente.nl/2481/1/O'Toole97implications.pdf>.
37. *PPP – Partnering For Tourism Growth* [Electronic resource]. – Access mode: http://www.cnnmediainfo.com/task/download/TASK_Compass_19.pdf.
38. *Public Private Partnerships – the Government's Approach*. London. The Stationary Office [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.hm-treasury.gov.uk/d/80.pdf>.
39. *Public-Private Partnership For Sustainable Tourism: Delivering a Sustainability Strategy For Tourism Destinations*. – Access mode: http://publications.apec.org/publication-detail.php?pub_id=552.
40. *Public-Private Partnerships Handbook: Asian Development Bank*. – Access mode: <http://www.adb.org/documents/public-private-partnership-ppp-handbook>.
41. *Public-Private Sector Cooperation: Enhancing Tourism Competitiveness* [Electronic resource]. – Access mode : <https://library.conservation.org/Published/2009/PublicPrivateSectorCooperation.pdf>.
42. *Treasury Regulations for departments, trading entities, constitutional institutions and public entities* [Electronic resource]. – Access mode: http://www.treasury.gov.za/legislation/pfma/regulations/gazette_27388.pdf.